

Vojko Strojnik

Šport in javni prostor

Koristi športa za posameznika in družbo so ogromne in številne. Vrhunski šport združuje in motivira za športno aktivnost. Uspehi košarkarjev, odbojkarjev, nogometašev, smučarjev skakalcev in drugih nam to neprestano dokazujejo skozi narodno poenotenje (vsaj za čas uspehov reprezentanc) in povečano vključevanje mladih v šport, da bi postali bodoči šampioni. Šport oziroma redna gibalna dejavnost predstavlja daleč najboljšo preventivo in zdravilo pri nenalezljivih kroničnih boleznih. Ob tem je poceni in brez negativnih stranskih učinkov. Preverjenih dokazov za to je ogromno. Zato zdravstveni sistem, ki tega ne vključuje, v osnovi ne more biti učinkovit in cenovno obvladljiv.

Za ukvarjanje s katerokoli dejavnostjo so ključnega pomena motivacija, materialni pogoji in informiranost. Z drugimi besedami: javni prostor. Ta vključuje ustvarjanje ustreznega vrednostnega sistema, ki vzpodbuja želje in potrebe po dejavnosti, sporoča, kaj je dobro in zaželeno ali obratno. Izvajanje dejavnosti je praviloma konkreten proces, ki se dogaja v prostoru in času. Delamo smiselne stvari? Da, če imamo prave informacije. Strokovnjaki, mediji, izobraževanje ... Vse to so sestavine javnega prostora. Če naj dejavnost dobro funkcioniра, potem je potrebno razviti vse omenjene vidike.

Fizični prostor je osnovno izhodišče za izvajanje športa in gibalne dejavnosti, saj gibanja brez prostora ni. Prostorske potrebe športa in gibalne dejavnosti so glede na mnoge pojavne oblike zelo različne. Ko šport in gibalno dejavnost postavimo v družbeni kontekst, se odpre potreba po zagotavljanju javnega prostora zanju. Sem spadajo od namenskih objektov, kot so športne dvorane, bazeni ipd., do narave, kot najbolj univerzalnega prostora za gibanje in seveda vse vmes. V tistem najširšem delu, ki je vezan na naravo, je ponudba zelo pestra: sprehajalne poti, planinske poti, kolesarske poti, tekaške poti,

trim steze, trimski otoki, zunanji fitnesi, mirne vode in reke ... enostavno kot del narave ali pa z ustreznimi dodatki, ki usmerjajo dejavnost.

Načrtovanje objektov za šport in gibalno dejavnost zahteva interdisciplinarni pristop. Objekte je potrebno uvrstiti v prostor. Geografska pokritost, dostopnost in ostali vidiki prostorskega načrtovanja bistveno vplivajo na uporabo objektov. Njihova opremljenost (vadbene postaje in ostala oprema) določajo vsebinsko vadbe. Cela vrsta podrobnosti vpliva na uporabnost in uporabo teh objektov.

Ključni pri načrtovanju vadbenih objektov so cilji, ki jih z vadbo poskušamo doseči. Cilji so lahko zelo različni: od druženja in povezovanja ljudi do vplivanja vadbe na telo. Čeprav je druženje in povezovanje pomemben del športa in gibalne dejavnosti, pa ne smemo prezreti, da je gibanje njeno bistvo. In ravno gibanje skozi svojo obremenitev sproža spremembe bio-psiho-socialnega statusa.

V zadnjem času vidimo velik razmah pri zagotavljanju javnih vadbenih površin. Skozi njih se kaže zavedanje skupnosti o velikem pomenu gibanja in gibalne vadbe. Vendar temu ne sledijo drugi vidiki. Obisk je manjši od pričakovanj, ker je javna motivacijska in informacijska podpora dokaj šibka. Tako raziskave kažejo, da so zunanji fitnesi predvsem mesto združevanja, manj pa vadbe. Uporaba vadbenih naprav je sporadična, nesistematična, kratkoročna oziroma ne ustreza kriterijem, ki naj bi zadovoljili želje postavljavcev tovrstnih naprav (izboljšanje zdravja, storilnosti in počutja skozi izboljšanje gibalnih sposobnosti ...). Še več, tudi če bi se vadeči trudili, teh vadbenih ciljev ne bi mogli doseči, ker vadbene naprave tega pogosto zaradi neprimernih konceptov in konstrukcijskih rešitev in/ali pomanjkanja vadbenih navodil sploh ne omogočajo. Nekaj primerov: asfaltne tekaške steze, prezahtevne trim vadbene postaje ali konfiguracije stez, premajhna obremenitev zunanjih fitnes naprav ipd. brez ustreznih alternativ.

Tukaj se vračamo nazaj na načrtovanje vadbenih objektov. Ti so le del celotnega sistema vadbe. Zato jih je potrebno postaviti v vadbeni kontekst – obremenitev, hkrati pa izpolniti še ostale vidike tega konteksta (motivacija in informiranost – znanje), da bosta lahko šport in gibalna dejavnost dosegala pričakovane cilje.

Domicilna stroka na področju vadbe je šport – športna znanost. Njena naloga je usmerjati, koordinirati, vzpodbujati in reflektirati šport in gibalno dejavnost, kjer je vadba temeljni proces. Športna stroka seveda ne obvlada čisto vseh področij, povezanih s športom in gibalno dejavnostjo, zato se mora povezovati in sodelovati z drugimi. Pri zagotavljanju javnega vadbenega prostora so to urbanisti, inženirji, organizatorji, oglaševalci, zdravniki ... Slabo pa je, ko druge stroke prevzemajo njeno vlogo. Si predstavljate, da v zdravstvenem domu ne bi sedeli zdravniki, ampak tisti, ki zagotavljajo opremo za prostore?

Konferenca Šport in javni prostor, ki je potekala na Fakulteti za šport v Ljubljani septembra 2018, je pokazala pomembnost tematike in izpostavila javni vadbeni prostor kot predmet interesa mnogih strok. Čeprav njihove aktivnosti močno posegajo v javni vadbeni prostor, stroke žal še niso vzpostavile potrebnega sodelovanja. V tem smislu je konferenca tematiko šele odprla in pokazala, da se bo z njo potrebno začeti bolj intenzivno ukvarjati.